

УДК 378.016:811.124:373.7

DOI: <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2026.33.363862>

Марта Петришин, м. Івано-Франківськ
<https://orcid.org/0000-0003-4060-7440>

Галина Загайська, м. Чернівці
<https://orcid.org/0000-0003-1449-0269>

ЛАТИНСЬКІ ПАРЕМІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

В оглядовій статті схарактеризовано особливості використання паремійної спадщини римлян для формування лінгвокультурної компетентності здобувачів вищої освіти під час вивчення латинської мови. Проаналізовано ефективність використання латинських прислів'їв і приказок як дидактичного матеріалу, дослідження впливу паремійної спадщини на формування лінгвокультурної компетентності студентів. Сформульовано авторську дефініцію поняття «лінгвокультурна компетентність» як професійну якість, що включає знання і розуміння ціннісних орієнтирів і традицій як рідної, так й іншомовної лінгвокультури, вміння інтерпретувати й правильно вживати мовні одиниці з урахуванням комунікативної ситуації та національно-культурних особливостей. Аргументовано, що лінгвокультурний вектор у вивченні латинської мови – це змістовий контент, що сприяє осмисленню античної паремійної спадщини, що дозволяє поєднати вивчення граматики і лексики зі знаннями про історію, повсякденне життя, побут, традиції, поведінку, цінності, пріоритети та світогляд давніх римлян, інтегрувати опанування однієї з класичних мов з культурологічними, філософськими, історичними знаннями, розглядати сучасну європейську культуру крізь призму античності, розуміти мову в культурному контексті. Наведено приклади різнопланових завдань використання латинських афоризмів як дидактичного матеріалу при вивченні граматики і лексики (порівняльний аналіз паремій у різних мовах, укладання тематичних збірок, творчі та інтертекстуальні завдання) з метою формування лінгвокультурної компетентності під час аудиторної і самостійної роботи студентів.

Ключові слова: латинська мова, компетентність, лінгвокультура, прислів'я і приказки, дидактичний матеріал, лінгвокультурна компетентність, студенти.

Постановка проблеми. У сучасному освітньому просторі набуває актуальності питання формування у студентів не лише фахових компетентностей, а й комплексу навичок, які важливі для успішної комунікації в полікультурному просторі. Завданням вищої освіти є не тільки засвоєння студентами фахових знань, умінь і навичок, а й формування власного ставлення до

загальнолюдських цінностей, культури, традицій, світосприйняття інших народів, усвідомлення життєвих орієнтирів і пріоритетів того чи того народу (різних етнічних спільнот). У зв'язку з цим у викладанні іноземних мов, зокрема латинської, спостерігаємо переорієнтацію традиційних методів вивчення граматики і лексики на виховання мультикультурної особистості, здатної осмислити і творчо інтерпретувати загальнолюдські цінності, світосприйняття, моральні принципи окремого народу.

Лінгвокультурний вектор у викладанні латинської мови – це ключ до розуміння однієї з найбільших і найвизначніших цивілізацій античного світу, що мала значний вплив на розвиток європейської інтелектуальної традиції, один з механізмів інтеграції України до європейського культурного простору. З огляду на це, латинська мова – не лише інструмент формування термінологічної компетентності здобувачів освіти, а й ключ до пізнання культурного коду європейської цивілізації. Таким чином, лінгвокультурний метод у викладанні латинської мови формує у студентів здатність розуміти мову в культурному контексті, осмислити перлини античної мудрості через граматичні конструкції, інтерпретувати значення латинських сентенцій і афоризмів у сучасному контексті, розвиває критичне мислення, інтелектуальний і культурний потенціал студентів, здатність коректно і влучно використовувати латинську паремійну спадщину в мовленні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних українських наукових джерелах узагальнено досвід з проблем формування лінгвокультурної компетентності здобувачів освіти. С. Шехавцова (2020) розкрила теоретичні засади проблеми лінгвокультурної компетентності. А. Шелякіна (2017) схарактеризувала особливості формування лінгвокультурної компетенції на основі досвіду викладання англійської мови у закладі вищої освіти. Результати дослідження особливостей формування лінгвокультурологічної компетентності під час вивчення української мови як іноземної на прикладі паремійної спадщини представлено у праці Т. Дегтярьової, О. Коньок та О. Скварчі (2020). Л. Гайдученко (2010) розкрила можливості

використання лінгвокультурологічного підходу у процесі вивчення іноземної мови на матеріалі афористичних текстів. Розвідка Є. Васютинської (2024) присвячена аналізу методів формування лінгвокультурної компетентності майбутніх фахівців: лінгвосоціокультурного методу, методу культурологічної драматизації, тандем-методу тощо.

У наукових працях з проблеми вивчення класичних мов акцентовано увагу на значенні паремійної спадщини в процесі викладання латинської мови. У дослідженні О. Кудінової (2015) висвітлено питання ефективності вивчення латинських прислів'їв, афоризмів, сентенцій у процесі навчання латинської мови, що не лише полегшує засвоєння лексики і граматики, а й формує вміння критично мислити, інтерпретувати текст в культурному та історичному контекстах, аналізувати мовно-культурні паралелі, узагальнювати інформацію. О. Лефтерова (2023) дослідила специфіку впровадження синергетичного підходу у процесі викладання класичних мов, серед яких – інтеграція візуальних і вербальних елементів, прогнозування, конструювання основ можливих різновекторних позитивних змін, що закладаються у ході засвоєння нових знань; контекстуальне навчання, що дозволяє студентам розуміти мову у зв'язку з її соціокультурним та історичним контекстом; мовне моделювання (використання прикладів вживання крилатих латинських виразів та сентенцій); методів, що активізують емоційну сферу.

У розвідці О. Цвид-Гром, В. Марчук і В. Рєзнік (2024) обґрунтовано важливість лінгвокультурологічної складової в курсі латинської мови, що на думку дослідників, дозволяє «поєднати античність і новітню європейську культуру, сприяє формуванню загальнолюдських моральних цінностей». Предметом наукових зацікавлень Т. Сторчової (2014) є проблема методики навчання майбутніх філологів латинських паремій. Дослідниця обґрунтовує доцільність вивчення латинських прислів'їв і приказок в курсі латинської мови для студентів-філологів, описує процедуру їх відбору, розглядає основні прийоми презентації. Зокрема, на думку авторки, відбір латинських паремій має ґрунтуватися на основі критеріїв відповідності навчальним та професійним

потребам, частотності, лексико-граматичної репрезентативності, культурної специфічності та історико-культурної цінності. І. Ворона (2016) узагальнила культурологічний потенціал латинської мови в процесі підготовки фахівців медичної сфери. До цієї проблематики зверталися також О. Пилипів і Л. Мисловська (2003), зазначаючи, що «курс латинської мови в системі університетських дисциплін повинен мати не лише професійне, а й загальнокультурне спрямування з поглибленим вивченням культурної спадщини античного світу».

У зарубіжних працях проблема латинська мова розглядається як універсальний культурний код (Korolova, Koshchii, & Myronova, 2019); досліджується лексико-семантична, стилістична специфіка латинської мови та її змістовий контент у навчальних курсах підготовки філологів (Prata, 2024; Shovkovyi, Lazer-Pankiv, Shovkova, & Druzhchenko, 2021); вивчається потенціал паремій у структурі латинської мови (Azharbekova, Mazhitayeva, Omasheva, Toleubaeva, Talaspaeva, & Zhetpisbay, 2020).

Однак більшість наукових публікацій присвячено теоретичному аналізу лінгвокультурного потенціалу латинської мови в закладах вищої освіти, а практичні аспекти її формування залишалися поза увагою дослідників. У зв'язку з цим вважаємо доцільним розглянути засоби і методи формування лінгвокультурної компетентності студентів гуманітарних спеціальностей у курсі латинської мови на прикладі конкретних вправ і завдань.

Мета статті полягає у висвітленні потенціалу використання латинських прислів'їв і приказок як дидактичного матеріалу, а також дослідженні впливу паремійної спадщини на формування лінгвокультурної компетентності здобувачів освіти гуманітарних спеціальностей. Реалізація мети передбачала конкретизацію у завданнях: здійснити термінологічний аналіз базових понять дослідження; окреслити можливості використання паремій у процесі вивчення латинської мови студентами гуманітарних спеціальностей.

Методи дослідження. Застосування методів аналізу та синтезу дало змогу систематизувати наукові напрацювання в контексті окресленої проблематики, що слугувало підґрунтям для

формування концепції дослідження. Дескриптивний метод дозволив описати систему завдань, укладених на основі латинських афоризмів, що сприяють розвитку лінгвокультурної компетентності, а також виявити їх дидактичний потенціал. Метод міждисциплінарного аналізу уможливив осмислити взаємодію історії з лінгвістикою, розглянути латинські паремії як засіб пізнання культурного коду європейської цивілізації. Прогностичний метод дав змогу окреслити напрями майбутніх досліджень порушеної проблеми.

Виклад основного матеріалу. Лінгвокультурна компетентність є одним з найважливіших компонентів в освіті, навчанні, вихованні та житті людини. У сучасній науці знаходимо різні трактування цього поняття. На думку І. Давидченко (2019), лінгвокультурна компетентність – це система знань про культуру, утілена в певну національну мову й сукупність спеціальних умінь оперування цими знаннями в практичній діяльності. С. Шехавцова (2020) трактує згадане поняття як ключову компетентність, яка передбачає знання історико-культурних, країнознавчих особливостей, етнокультурного фону країни, прояв толерантності, поваги та розуміння соціокультурних особливостей представників інших культур. Н. Божко (2021) розглядає лінгвокультурознавчу компетентність як наявність знань і вмінь, пов'язаних з добором, засвоєнням, переробкою, трансформацією і використанням у практичній діяльності інформації про лінгвокультуру, досвід міжкультурної комунікації і особистісні якості, необхідні для її успішного здійснення в умовах іншої лінгвокультури. І. Савчак (2016) визначає цю якість як систему знань про культуру народу, мову якого вивчають студенти, а також сукупність умінь і навичок оперувати цими знаннями в умовах конкретної мовної ситуації. У результаті дефінітивного аналізу поняття лінгвокультурної компетентності Ф. Бацевич (2007) розглядає її як «знання базових елементів культури (національні звичаї, традиції, реалії тощо) країни, мовою якої здійснюється комунікація; здатність мовця виявляти в мові країнознавчу інформацію і користуватись нею з метою досягнення запланованої комунікативної мети; уміння здійснювати міжкультурну комунікацію, що передбачає знання лексичних одиниць із національно-культурним (етнокультурним)

компонентом семантики і навички адекватного їх уживання в ситуаціях міжкультурного спілкування, а також уміння використовувати фонові знання для досягнення взаєморозуміння в ситуаціях опосередкованого і безпосереднього міжкультурного спілкування», тобто враховує культурологічний, країнознавчий, лінгвістичний, комунікативний і соціокультурний компоненти.

У контексті нашого дослідження лінгвокультурний вектор у вивченні латинської мови – це інструмент осмислення античної паремійної спадщини шляхом вивчення граматики і лексики, поєднання знань з граматики з інформацією про історію, повсякденне життя, побут, традиції, поведінку, цінності, пріоритети та світогляд давніх римлян, інтерпретація паремійної спадщини крізь призму лінгвокультури. Такий підхід сприяє не лише засвоєнню граматики і лексики, а й заглибленню в античну культуру, інтеграції латини з іншими дисциплінами. Отже, лінгвокультурна компетентність у викладання латинської мови – це система лінгвальних та екстралінгвальних знань, тобто пізнання мовної картини світу римлян крізь призму цінностей і традицій античного народу.

Вважаємо, що паремії не лише вирази з яскравим емоційно-оцінним змістом, що репрезентують уявлення античного суспільства про різні аспекти його духовного і повсякденного життя, а й ефективний засіб формування асоціативно-сміслових зв'язків між мовою і культурою. У зв'язку з цим, як слушно зазначають О. Коньок та А. Шевцова (2018), «паремії можуть бути використані і як дидактичний матеріал при вивченні граматичних явищ, і як елемент семантизації мовної картини світу, і як засіб тлумачення життєвих реалій». Услід за Т. Сторчовою (2014) констатуємо, що «відбір латинських паремій слід здійснювати на основі класифікації за типами фразеологічних сполук, лінгвокультурних концептів, граматичних одиниць, міжмовних корелятивів».

Схарактеризуємо можливості активізації лінгвокультурної компетентності на заняттях з латинської мови. Використання латинських паремій у процесі навчання формує не лише граматичну компетенцію (вміння аналізувати граматичні конструкції, розуміти особливості вживання часових форм, вживання відмінків

після прийменників, синтаксичні функції відмінків тощо), а й розвиває вміння інтерпретувати текст у культурному та історичному аспектах, стимулює розвиток критичного мислення, вміння проводити мовно-культурні паралелі, що, на нашу думку, актуальним є у процесів підготовки майбутніх філологів.

На основі досвіду викладання класичних мов нами розроблено систему завдань і тестів, покликаних сприяти формування лінгвокультурної компетентності на заняттях з латинської мови. Зважаючи на обмежену кількість годин в освітніх програмах для вивчення латинської мови, доцільним методичним прийомом вважаємо використання латинських прислів'їв і приказок для ілюстрації граматичних явищ, що сприяє формуванню лінгвокультурної компетентності при вивченні граматики латинської мови.

На переконання В. Шовкового (2021), сентенціям повинні бути властиві: наявність якомога більшої кількості нових найбільш вживаних слів, культурно-специфічних понять та реалій; тематичність та репрезентативність (сентенція демонструє один із варіантів граматичної парадигми граматичного явища); наявність морфологічних форм та синтаксичних конструкцій, які вивчаються; наявність соціокультурної інформації; здатність реалізовувати виховну та навчальну мету. Так, наприклад, при поясненні послідовності вживання часових форм майбутнього часу недоконаного і доконаного виду доречно використати прислів'я *Ut sementem feceris, ita metes* (Що посієш, те й пожнеш) або *Si quaesiveris, invenies* (Якщо пошукаєш, знайдеш), в яких дієслівні форми *futurum secundum indicativi activi feceris* і *quaesiveris* позначають дію, що відбудеться раніше іншої майбутньої дії, вираженої формами *metes, invenies* майбутнього часу недоконаного виду. Для ілюстрації особливостей вживання відмінків при вищому ступені порівняння прикметників доцільно запропонувати студентам трансформувати паремії із сполучником *quam* у безсполучникову конструкцію з *Ablativus comparationis* або навпаки. У цьому випадку можна використати прислів'я *Vona fama divitiis est potior* (Добра слава краща за багатство), *Vona opinio hominum tutior pecunia est* (Добра думка людей надійніша за

гроші), *Bona valetudo melior est quam maximae divitiae* (Добре здоров'я краще, ніж найбільше багатство), *Melius est nomen bonum, quam magnae divitiae* (Краще чесне ім'я, ніж велике багатство).

Наведені паремії не тільки сприяють засвоєнню студентами синтаксичних функцій аблатива і вживання конструкцій з прикметниками у вищому ступені порівняння, а й відображають філософське ставлення римлян до матеріальних благ, підкреслюють пріоритет моральних і духовних цінностей, адже здоров'я, добра слава або чесне ім'я вважалися в мовній свідомості римлян важливішими надбаннями, ніж матеріальні ресурси.

При поясненні особливостей вживання присвійних займенників, а також особових з прийменником *cum* доречно пригадати вислів давньогрецького філософа Біанта *Omnia mea mecum porto* (Усе своє ношу з собою) і запропонувати студентам записати його в усіх особах однини і множини. Таке завдання не лише сприятиме закріпленню особливостей вживання присвійних займенників у латинській мові, а й формуватиме думку про те, що справжня цінність для людини – це знання, мудрість, досвід, внутрішні якості, інтелект, а не накопичене майно. Згаданий афоризм сприяє актуалізації й лінгвокультурної компетентності.

Студентам варто запропонувати знайти інформацію про історію виникнення вислову, пояснити його сенс. Розглядаючи іменники другої відміни, акцентуємо увагу на прислів'ї *Aut cum scuto, aut in scuto* (Або зі щитом, або на щиті), яке окрім закріплення відмінювання іменника *scutum*, і, п (щит) сприяє актуалізації знань з історії стародавнього світу, адже бути справжнім громадянином для спартанця означало бути сильним і сміливим воїном. Смерть у бою вважалася для спартанця найвищою честю, а поразка – ганьбою.

У курсі латинської мови для студентів гуманітарних спеціальностей рекомендуємо використовувати завдання на підбір аналогів латинських афоризмів у сучасних мовах, що дозволить простежити їх спільні та відмінні риси, світоглядні цінності і традиції, усвідомити особливості культури і менталітету давнього і сучасних народів, особливості їх асоціативного мислення. З огляду на це, здобувачам освіти, можна запропонувати порівняти

латинський афоризм з його відповідниками в сучасних мовах, з'ясувати їх структурні та семантичні особливості, визначити спільне та відмінне в їх семантиці, пояснити культурні конотації. Наприклад, порівняти прислів'я *Sine labore non erit panem in ore* (Без праці не буде хліба в роті) з пареміями *Хто не працює, той не їсть*; *No bees, no honey, no work, no money*; *Arbeit gibt Brot, Faulheit gibt Not*; *Nul bien sans peine*.

Розвитку лінгвокультурної компетентності студентів сприяють завдання, що передбачають пошук латинських відповідників до українських прислів'їв, що сприяє кращому розумінню ціннісних домінант у мовній картині світу різних народів, дозволяє виявити унікальні культурні конотації, притаманні кожному народу. У цьому контексті актуальними є тестові завдання на встановлення латинського відповідника до вказаного прислів'я. Наприклад: 1. Вкажіть латинський відповідник українського прислів'я «Який росток, такий паросток»: а) *Parvi liberi, parvum malum*; б) *Aquila non generat columbam*; в) *Arbor e fructu cognoscitur*; г) *Per lucem ad crucem*. 2. Вкажіть, який вислів відповідає українському прислів'ю «І сам не дам, і другому не дам»: а) *Nec sibi, nec alteri*. б) *Nibi et igni*. в) *Suum cuique*. г) *Inter nos*.

Для перевірки знання латинських афоризмів пропонуємо використовувати тести множинного вибору, укладені на принципі впізнання і відтворення ключових слів або словосполучень у прислів'ї. Наприклад: 1. Додайте пропущене слово у вислові: «*Homo sum: humani nihil a me alieno...*»: а) *muto*; б) *puto*; в) *spero*; г) *credo*. 2. Доповніть крилатий латинський вислів «*Faber est quisque ...*»: а) *suae vitae*; б) *suae fortunae*; в) *suae sortis*; г) *suae mortis*.

Одним із важливих видів тестових завдань, що формують лінгвокультурну компетентність, є питання спрямовані на вміння розпізнавати джерела походження латинських висловів. Такі тести формують уявлення у студентів про видатних представників еліти Стародавнього Риму, що дозволяє інтегрувати вивчення латинської мови з циклом гуманітарних дисциплін, сприяє глибшому розумінню ролі латинської мови в історії світової культури. Наприклад: 1. Вислів «*Alea iacta est*» належить: а) Гаю Юлію Цезарю; б) Марку Тулію Цицерону; в) Тіту Лівію; г) Квінту Горацию Флакку. 2. Вислів «*O tempora, o mores!*» належить: а) римському імператору Веспасіану (69-79 р. н. е.); б) імператору

Нерону (54-68 р. н. е.); с) римському письменнику і оратору Цицерону (106-43 р. до н. е.); d) імператору Октавіану Августу (63 р. до н.е. – 14 р. н. е.).

Важливим аспектом вивчення латинських афоризмів є формування у здобувачів освіти вміння визначати не лише культурне та історичне значення, латинського афоризму, але і його сучасне тлумачення. Такі завдання розвивають критичне мислення, вміння інтерпретувати латинські паремії, доречно використовувати їх у мовленні, що сприяє також розвитку комунікативної компетентності майбутніх фахівців. Наприклад: 1. Вкажіть, який латинський афоризм має значення «не варто говорити про те, що співрозмовники не можуть ні зрозуміти, ні оцінити належним чином»: a) Homo trium litterarum. b) Margaritas ante porcos. c) Suum cuique. d) Homo unius libri. 2. Вкажіть, у якій ситуації вживають вислів римського історика Тацита «Sine ira et studio»? a) коли говорять про об'єктивність; b) коли говорять про суб'єктивну оцінку; c) коли говорять про людину з ораторським талантом; d) коли говорять про спокійну людину.

Латинські прислів'я і приказки слугують засобом формування не лише культурологічної, а й комунікативної компетентності здобувачів освіти. З цієї метою слушно застосувати методику предметно-мовного інтегрованого навчання, зокрема, кожна латинська паремія може стати елементом дискусії, творчого завдання. Наприклад, відоме латинське прислів'я *Si vis pacem, para bellum* (Якщо хочеш миру, готуйся до війни) може стати предметом обговорення не лише теми війни в античному суспільстві, а й порівняння із сучасними реаліями, диспутом на тему агресії та захисту.

З метою вивчення особливостей національно-культурного характеру і менталітету римлян, їх життєвих пріоритетів і орієнтирів рекомендуємо студентам укладати тематичні вибірки латинських прислів'їв і приказок. Універсальними концептами, що репрезентують систему цінностей народу є, наприклад, бінарні опозиції «війна – мир», «праця – неробство», «добро – зло», «багатство – бідність», «життя – смерть» тощо. Такий вид роботи дозволяє краще зрозуміти базові уявлення, які відображають ментальні, культурні, емоційні та ціннісні орієнтири римлян,

сприяє формуванню у студентів емоційно-ціннісного сприйняття мовного матеріалу.

Одним з чинників формування лінгвокультурної компетентності є інтертекстуальні завдання, покликані знайти приклади вживання латинських афоризмів у творах української або світової літератури, а також пояснити функцію таких вставок. Наприклад: 1. Знайдіть приклади вживання латинських паремій у працях Івана Франка. Визначте функцію цих вставок. Іншим прикладом такого типу завдань є вправи, що передбачають заповнення пропусків у фрагментах художніх текстів відповідними латинськими афоризмами, що сприяє формуванню вміння інтерпретувати зміст цитати, порівнювати латинські прислів'я з тематикою тексту. Наприклад: Із запропонованих афоризмів (*Inter nos, Gutta cavat lapidem, non vi, sed saepe cadendo. Honores mutant, mores*) доберіть вислів, що відповідає змісту цитати: «...», – пригадав собі з латинських вправ. Якщо жінка подібна до скали, так ти будь, мов тая капля. Ти ж свояк, тобі не дадуть зрозуміти, що пора їхати далі. Засидишся і звикнуть до тебе. Звичка велика річ. А тоді перейдеш до атаки (*Б. Лепкий, «Під тихий вечір»*). Студентам можна запропонувати проаналізувати поетичні рядки Івана Франка «Життя коротке, та безмежна штука і незглибиме творче ремесло» і вказати, який латинський афоризм інтерпретує Франко, хто є автором вислову, порівняти його зміст і поетичне переосмислення. Такий формат завдань дозволяє простежити переосмислення давнього афоризму крізь призму особистої і національної боротьби, формує історико-філософське розуміння літератури, вміння бачити зв'язок між різними історичними епохами і культурними пластами.

Оптимальним варіантом роботи з латинськими прислів'ями і приказками є синтез різних видів завдань на прикладі окремого вислову, що включають лінгвістичний, культурологічний, когнітивний, комунікативно-прагматичний аспекти, а саме: переклад, граматичні вправи, зіставлення з прислів'ями в сучасних мовах, виявлення культурних контекстів, творчі завдання (написання есе, дискусія, створення презентації, ілюстрації тощо). Наприклад, студентам можна запропонувати перекласти речення: *Vergilius, poëta Romanus, in carmine heroico Aeneide scripsit: «Audaces fortuna iuvat, timodosque repellit»*; виконати граматичний аналіз слів *scripsit, in carmine, repellit, audaces*; знайти в реченні латинський

афоризм та його відповідники в сучасних мовах; пригадати біографію поета, зміст, ідею та значення його поеми; написати коротке есе з прикладами з історії, літератури або власного досвіду, коли відвага приносила успіх; висловити особисте ставлення до прислів'я; створити ілюстрацію тощо.

Висновки. У контексті вимог сучасної вищої освіти одним із пріоритетних завдань у процесі мовної підготовки є формування лінгвокультурної компетентності. Лінгвокультурна компетентність – це професійна якість, що передбачає знання і розуміння ціннісних орієнтирів і традицій як рідної, так й іншомовної лінгвокультур, вміння інтерпретувати й правильно вживати мовні одиниці з урахуванням комунікативної ситуації та національно-культурних особливостей. Латинські прислів'я і приказки розглядаємо ефективним засобом формування лінгвокультурної компетентності студентів гуманітарних спеціальностей, оскільки паремійна спадщина репрезентує ментальні, соціокультурні та історичні аспекти життя давніх римлян. Лінгвокультурна компетентність включає знання і розуміння експліцитних та імпліцитних культурних смислів, ціннісних пріоритетів, вміння інтерпретувати вислови крізь призму часу, розвиває навички критичного мислення, сприяє покращенню комунікативної компетентності майбутніх фахівців, формуванню мультикультурної особистості. Використання латинських паремій як дидактичного матеріалу на заняттях передбачає комплексний підхід, що містить різні типи завдань, а саме: лексико-граматичні вправи; порівняльний аналіз (підбір аналогів у сучасних мовах, визначення їх подібностей і відмінностей); творчі (написання есе, дискусії) та інтертекстуальні завдання. Вивчення паремій у курсі латинської мови має чітко виражений лінгвокультурний вектор: розширює світогляд, виховує толерантність до інших культур, формує мультикультурну особистість, розвиває критичне мислення, здатність до аргументації, комунікативну компетентність, дозволяє поєднувати вивчення латинської мови з іншими дисциплінами.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в поглибленому вивченні паремійної спадщини римлян в контексті інноваційних методик викладання класичних мов.

Список використаної літератури

- Бацевич, Ф. С. (2007). *Словник термінів міжкультурної комунікації*. Довіра.
- Божко, Н. В. (2021). Розвиток лінгвосоціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови. *Scientific practice: modern and classical research methods*, 2, 175-178. <https://doi.org/10.36074/logos-26.02.2021.v2.53>
- Васютинська, Є. А. (2024). Формування лінгвокультурної компетентності майбутніх фахівців. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 216, 348-351. 10.36550/2415-7988-2024-1-216-348-351
- Ворона, І. І. (2016). Значення латинської мови у процесі міжкультурної комунікації. *Педагогічні науки*, LXIX (2), 27-32.
- Гайдученко, Л. В. (2010). Формування лінгвокультурної компетенції студентів в процесі вивчення іноземних мов на матеріалі афористичних та пареміологічних текстів. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*, 17, 90-97.
- Давидченко, І. Д. (2019). Структура формування лінгвокультурної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Імідж сучасного педагога*, 1(184), 19-23. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2019-1\(184\)-19-23](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2019-1(184)-19-23)
- Дегтярьова, Т., Коньок, О., & Скварча, О. (2020). Формування лінгвокультурологічної компетентності студентів-іноземців за допомогою текстів усної народної творчості. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 28(1), 68-73. <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/28.208532/>
- Коньок, О. П., & Шевцова, А. В. (2018). Формування країнознавчої компетентності на заняттях з української мови як іноземної. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*, 2, 101-105. <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2018-PP-2-101-105>
- Кудінова, О. І. (2015). Пареміологічний підхід до навчання латинської мови у вишах. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*, 33, 101-106.
- Лефтерова, О. М. (2023). Синергетичний підхід до викладання латинської мови. *Інноваційна педагогіка*, 61(1), 60-63. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/61.1.10>
- Пилипів, О. Г., & Мисловська, Л. В. (2003). Культурологічний аспект викладання латинської мови в системі університетської освіти. *Вища освіта України*, 4, 80-84.
- Савчак, І. (2016). Лінгвокультурологічний підхід до навчання іноземної мови фахівців з міжнародних відносин. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія. Педагогіка*, 4, 108-115. <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/7289>
- Сторчова, Т. В. (2014). Особливості методики навчання майбутніх філологів латинської паремійної спадщини. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*, 37, 230-234. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkrnu_fil_2014_37_58
- Цвид-Гром, О. П., Марчук, В. В., & Резнік, В. Г. (2024). Лінгвокультурологічний підхід у формуванні загальних компетентностей у здобувачів вищої освіти під час вивчення латинської мови. *Інноваційна педагогіка*, 69 (2), 19-22. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/69.2.3>
- Шехавцова, С. О. (2020). Лінгвокультурна компетентність майбутніх фахівців як ключова в сучасному освітньому просторі. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки*, 2 (333), Ч. 2, 72-79. [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2020-2\(333\)-2-72-79](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2020-2(333)-2-72-79)

- Шовковий, В. М. (2021). *Методика навчання класичних мов у закладах вищої освіти: підручник*. КНУ імені Тараса Шевченка.
- Azharbekova, E., Mazhitayeva S., Omasheva, Z. M., Toleubaeva, K., Talaspaeva, Z., & Zhetpisbay, S. (2020). Paroemias as Explication of Human Qualities in the English Language. *Rupkatha Journal*, 12(6), 1-12. <https://doi.org/10.21659/rupkatha.v12n6.28>
- Korolova, N., Koshchii, O., & Myronova, V. (2019). The Latin Language as a Universal Cultural Code. *Journal of History Culture and Art Research*, 8(4), 278-290. <http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v8i4.2260>
- Prata, P., & Mantovani, L. (2024). Reflexões sobre o ensino de Latim: um panorama histórico da presença do Latim nas grades curriculares de cursos de Letras no estado de São Paulo. *Línguas e Instrumentos Linguísticos, Campinas, SP*, 27(00), e0240124. <http://dx.doi.org/10.20396/lil.v27i00.8676486>
- Shovkovyi, V., Lazer-Pankiv, O., Shovkova, T., & Druzhchenko, T. (2021). Latin in the System of Philological education: integrative and differentiated approach. *Boletim De Estudos Clássicos*, 66, 165–180. https://doi.org/10.14195/2183-7260_66_8

Marta Petryshyn, Halyna Zahaiska

LATIN PAREMIAS AS A MEANS OF FORMING LINGUISTOCULTURAL COMPETENCE OF HUMANITARIAN STUDENTS

The review article examines the peculiarities of using the Romans' paremic heritage to develop the linguocultural competence of higher education students while studying Latin. The effectiveness of using Latin proverbs and sayings as didactic material is analyzed, and the influence of the paremic heritage on the development of students' linguocultural competence is explored.

The author's definition of the concept of "linguocultural competence" is formulated as a professional quality that includes knowledge and understanding of the values, traditions, and cultural orientations of both native and foreign linguistic cultures, as well as the ability to interpret and appropriately use linguistic units while taking into account the communicative situation and national-cultural characteristics.

It is argued that the linguocultural dimension of studying Latin constitutes meaningful educational content that facilitates comprehension of the ancient paremic heritage. This approach makes it possible to combine the study of grammar and vocabulary with knowledge of the history, everyday life, traditions, behavior, values, priorities, and worldview of the ancient Romans. It also integrates the study of one of the classical languages with cultural, philosophical, and historical knowledge, encourages consideration of modern European culture through the prism of antiquity, and promotes understanding of language within a cultural context.

Examples of various tasks involving the use of Latin aphorisms as didactic material in the study of grammar and vocabulary are provided, including comparative analysis of paremias in different languages, compilation of thematic collections, and creative and intertextual assignments. These tasks are aimed at developing linguocultural competence during both classroom instruction and students' independent work.

Keywords: *Latin, competence, linguistic culture, proverbs and sayings, didactic material, linguistic cultural competence, students.*

References

- Azharbekova, E., Mazhitayeva S., Omasheva, Z. M., Toleubaeva, K., Talaspaeva, Z., & Zhetpisbay, S. (2020). Paroemias as Explication of Human Qualities in the English Language. *Rupkatha Journal*, 12(6), 1-12. <https://doi.org/10.21659/rupkatha.v12n6.28>
- Batsevych, F. S. (2007). *Slovnyk terminiv mizhkulturnoi komunikatsii [Glossary of terms in intercultural communication]*. Dovira [in Ukrainian].
- Bozhko, N. V. (2021). Rozvytok linhvosotsiokulturnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv inozemnoi movy [Development of linguistic and sociocultural competence of future foreign language teachers]. *Scientific practice: modern and classical research methods*, 2, 175–178. <https://doi.org/10.36074/logos-26.02.2021.v2.53> [in Ukrainian].
- Davydchenko, I. D. (2019). Ctruktura formuvannia linhvokulturnoi kompetentnosti maibutnikh vykhovateliv zakladiv doshkilnoi osvity [The structure of forming the linguistic and cultural competence of future educators in preschool education institutions]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [Image of the modern Pedagogue]*, 1(184), 19–23. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2019-1\(184\)-19-23](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2019-1(184)-19-23) [in Ukrainian].
- Dehtiarova, T., Konok, O., & Skvarcha, O. (2020). Formuvannia linhvokulturolohichnoi kompetentnosti studentiv-inozemtsiv za dopomohoiu tekstiv usnoi narodnoi tvorchosti [Formation of linguistic and cultural competence of foreign students with the help of texts of oral folk art]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk [Current issues in the humanities]*, 28(1), 68–73. <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/28.208532/> [in Ukrainian].
- Haiduchenko, L. V. (2010). Formuvannia linhvokulturnoi kompetentsii studentiv v protsesi vyvchennia inozemnykh mov na materialy aforystychnykh ta paremiolohichnykh tekstiv [Formation of students' linguistic and cultural competence in the process of studying foreign languages based on aphoristic and paremiological texts]. *Problemy semantyky, prahmatyky ta kohnityvnoi linhvistyky [Problems of semantics, pragmatics and cognitive linguistics]*, 17, 90–97 [in Ukrainian].
- Konok, O. P., & Shevtsova, A. V. (2018). Formuvannia krainoznavchoi kompetentnosti na zaniattiakh z ukrainskoi movy yak inozemnoi [Formation of country-specific competence in Ukrainian as a foreign language classes]. *Naukovi zapysky NDU im. M. Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky [Scientific notes of the Nizhyn M. Gogol State University. Psychological and pedagogical sciences]*, 2, 101–105. <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2018-PP-2-101-105> [in Ukrainian].
- Korolova, N., Koshchii, O., & Myronova, V. (2019). The Latin Language as a Universal Cultural Code. *Journal of History Culture and Art Research*, 8(4), 278-290. <http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v8i4.2260>
- Kudinova, O. I. (2015). Paremiolohichni pidkhid do navchannia latynskoi movy u vyshakh [Paremiological approach to teaching Latin in higher education institutions]. *Naukovyi visnyk Izmailskoho derzhavnogo humanitarnoho universytetu [Scientific Bulletin of Izmail State Humanitarian University]*, 33, 101–106 [in Ukrainian].
- Lefterova, O. M. (2023). Synerhetychnyi pidkhid do vykladannia latynskoi movy [A synergistic approach to teaching Latin]. *Innovatsiina pedahohika [Innovative pedagogy]*, 61(1), 60–63. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/61.1.10> [in Ukrainian].
- Prata, P., & Mantovani, L. (2024). Reflexões sobre o ensino de Latim: um panorama histórico da presença do Latim nas grades curriculares de cursos de Letras no estado de São Paulo. *Línguas e Instrumentos Linguísticos, Campinas, SP*, 27(00), e0240124. <http://dx.doi.org/10.20396/lil.v27i00.8676486>

- Pylypiv, O. H., & Myslovska, L. V. (2003). Kulturolohichniy aspekt vykladannia latynskoi movy v systemi universytetskoï osvity [Cultural aspects of teaching Latin in the university education system]. *Vyshcha osvita Ukrainy [Higher education in Ukraine]*, 4, 80–84 [in Ukrainian].
- Savchak, I. (2016). Linhvokulturolohichniy pidkhid do navchannia inozemnoi movy fakhivtsiv z mizhnarodnykh vidnosyn [Linguistic and cultural approach to teaching foreign languages to specialists in international relations]. *Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Seriya. Pedahohika [Scientific notes of the Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University. Series. Pedagogy]*, 4, 108–115. <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/7289> [in Ukrainian].
- Shekhavtsova, S. O. (2020). Linhvokulturna kompetentnist maibutnikh fakhivtsiv yak kliuchova v suchasnomu osvitnomu prostori [The linguistic and cultural competence of future specialists as essential in the contemporary educational environment]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka: Pedahohichni nauky [Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University: Pedagogical Sciences]*, 2(333, Ch. 2), 72–79. [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2020-2\(333\)-2-72-79](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2020-2(333)-2-72-79) [in Ukrainian].
- Shovkovyi, V., Lazer-Pankiv, O., Shovkova, T., & Druzhchenko, T. (2021). Latin in the System of Philological education: integrative and differentiated approach. *Boletim De Estudos Clássicos*, 66, 165–180. https://doi.org/10.14195/2183-7260_66_8
- Shovkovyi, V. M. (2021). Metodyka navchannia klasychnykh mov u zakladakh vyshchoï osvity [Methods of teaching classical language in higher education institutions]: pidruchnyk. KNU imeni Tarasa Shevchenka [in Ukrainian].
- Storchova, T. V. (2014). Osoblyvosti metodyky navchannia maibutnikh filolohiv latynskoi paremiinoï spadshchyny [The specifics of teaching future philologists about Latin proverbial heritage]. *Naukovi pratsi Kamianets-Podil'skoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka. Filolohichni nauky [Scientific works of the Ivan Ohienko Kamianets-Podil'skyi National University. Philological Sciences]*, 37, 230–234. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_fil_2014_37_58 [in Ukrainian].
- Tsvyd-Hrom, O. P., Marchuk, V. V., & Rieznik, V. H. (2024). Linhvokulturolohichniy pidkhid u formuvanni zahalnykh kompetentnosti u zdobuvachiv vyshchoï osvity pid chas vyvchennia latynskoi movy [Linguistic and cultural approach in the formation of general competencies in higher education students studying Latin]. *Innovatsiina pedahohika [Innovative pedagogy]*, 69(2), 19-22. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/69.2.3> [in Ukrainian].
- Vasiutynska, Ye. A. (2024). Formuvannia linhvokulturnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv [Formation of linguistic and cultural competence of future specialists]. *Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohichni nauky [Scientific notes. Series: Pedagogical sciences]*, 216, 348–351. 10.36550/2415-7988-2024-1-216-348-351. [in Ukrainian].
- Vorona, I. I. (2016). Znachennia latynskoi movy u protsesi mizhkulturnoi komunikatsii [The significance of Latin in the process of intercultural communication]. *Pedahohichni nauky [Pedagogical sciences]*, LXIX(2), 27–32 [in Ukrainian].

Одержано 07.04.2026 р. Рекомендовано 02.05.2026 р. Оприлюднено 05.06.2026 р.